

MIPRO okrugli stol

„Priljev mozgova“ u Hrvatsku - želje i mogućnosti

Opatija (Grand hotel Adriatic, dvorana Fortuna), 27. svibnja 2011., 10:00 – 12:00 sati

Održana rasprava, koju su potaknuli uvodničari prof. dr. sc. Frano Barbir (FESB, Split), prof. dr. sc. Bojan Čukić (West Virginia U., USA), prof. dr. sc. Milorad Milun (IF, Zagreb), prof. dr. sc. Saša Zelenika (CMNZT, Rijeka) i dr. sc. Bojan Žagrović (Max F. Perutz Labs, Beč, Austrija), rezultirala je sljedećim zaključcima:

- Hrvatska je izložena kontinuiranom i vrlo intenzivnom odljevu visokoobrazovane i talentirane, uglavnom mlade, populacije.
- Dosadašnje akcije privlačenja hrvatskih znanstvenika iz inozemstva na povratak u RH nisu bile fokusirane niti u jednom bitnom segmentu (ciljani znanstvenici, ciljane struke, ciljane regije za povratak) a nisu bile ni praćene odgovarajućim financijskim resursima koji bi omogućili povratnicima brz i učinkovit nastavak istraživanja na relevantnoj razini. Pored toga, administrativni zahtjevi te, možda prije svega, suviše normirani znanstveni sustav, predstavljali su velike teškoće povratnicima.
- Rasprava je pokazala da se znanstvenici povratnici suočavaju tako s nizom problema:
 - raspršenosti u često neproduktivnoj okolini nesklonoj novinama gdje je učinak njihovog rada i iskustva ne samo mali, nego ponekad i negativno percipiran u sredini u kojoj žive i rade;
 - rascjepkanošću i neselektivnošću projekata koju često prati i nespремnost na suradnju;
 - nestabilnošću financiranja znanstvene djelatnosti;
 - nepostojanjem kritične mase vrsnih znanstvenika u pojedinim institucijama;
 - nepostojanjem suradnje s gospodarstvom i orijentacije na poduzetništvo na fakultetima;
 - destimulirajućom okolinom;
 - uravnilovkom u plaćama i statusu;
 - akademskim samoupravljanjem (tzv. „akademsom demokracijom“) koje štiti osrednjost;
 - prevelikim nastavnim opterećenjem;
 - premalom razinom slobode odlučivanja;
 - lošom percepcijom znanosti i znanstvenika u RH što je često potencirano i nezainteresiranošću medija;
 - klanovima, nepotizmom, oportunističkim i klijentelizmom, ...
- Neke od mjera za promjenu ovakvog stanja, uvažavajući činjenicu da Hrvatska znanost jednostavno ne može preživjeti bez „uvoza“ vrsnih znanstvenika, bi mogle biti:
 - razvoj profiliranih i vertikalno integriranih nacionalnih strategija i politika (*policies*) na polju znanosti i visokog obrazovanja (koje će počivati na principima autonomije i odgovornosti institucija sustava) ali i, promatranjem šireg konteksta, razvoj strategija i politika cjelokupnog ekonomskog i društvenog razvoja RH (ključne su tu vrijednosti poput poštenja, rada, marljivosti i odgovornosti);
 - povećanje ulaganja u znanost sa sadašnjih sramotnih 0,7% BDP-a uz selektivno ulaganje po prioritetima;
 - razvoj vizije, strategije i jasno definiranih ciljeva i prioriteta na polju „priljeva mozgova“ po ugledu na zemlje (Kina, Irska, Turska, ...) koje su takve programe razvile i uspješno implementirale te na gradove (primjerice Trst) koji su se ubrzano razvili kao međunarodni centri znanstvene izvrsnosti;
 - ulaganje u trajni povratak i zapošljavanje vrsnih (svjetski relevantnih) znanstvenika (po mogućnosti mlađih i to bez obzira na njihovo državljanstvo);
 - „priljev mozgova“ temeljen na međunarodnim javnim natjecanjima;
 - ulaganje u potrebnu infrastrukturu;
 - stvaranje uvjeta za međunarodnu i tuzemnu mobilnost istraživača;
 - okrupnjavanje projekata i povezivanje s međunarodnim projektima te s privredom;
 - uzimanje u obzir ukupnog portfelja djelatnosti zaposlenika pri njegovom vrednovanju i određivanju nastavne norme;
 - odvajanje znanstvenika od "znanstvenika" i omogućavanje bržeg napredovanja sposobnim mladim istraživačima (postdoktorandi su svugdje u svijetu nositelji znanstvene djelatnosti);
 - stavljanje naglaska na rezultate rada te nadomještanje klanovski utemeljenih centara moći centrima znanstvene i nastavne (npr. doktorske škole) izvrsnosti kakvu percipira relevantan dio svijeta.
- Za implementaciju tih mjera potrebno je volje i novaca, ali i hrabrosti, znanja te puno rada i truda, što sve dosad nisu bile značajke hrvatske znanosti i društva.